

Cristian FULAȘ

Celan

Am trăit, da

POLIROM

2022

Dar cine erau aceștia? Îmi dau seama acum că nu ți i-am prezentat, nici eu nu știu de ce. Ar trebui să-i cunoști pe câțiva, în felul lor erau adevărate figuri. În lumea noastră stranie de dezrădăcinați, ei erau lumea. Isac și Serge. Doi mucaliți, intelectuali până la rădăcina părului, cei mai buni prieteni ai mei din acea vreme. Lucien Goldmann, cel care reușise la București să-și provoace propria excludere din Uniunea Tineretului Comunist din România pentru – și acum mă înfioară formularea – „deviaționism troțkist”. Trecuse mai întâi prin Elveția, unde fusese asistentul lui Jean Piaget – pe care și noi l-am citit datorită lui. Discipol convins al lui Georg Lukács, își dorea cu disperare reînnoirea unui marxism care trecea prin ceea ce el numea o „profundă criză”. Era o figură controversată, pe Malul Stâng al Senei avea mulți adepți, dar și mulți dușmani. E adevărat că avea un adevărat talent când era vorba să-și facă dușmani, un talent aș zice natural, iar asta cred că într-un fel îi apăra și pe dușmanii lui. Era îndrăgostit de două lucruri pe lume: citea și seducea. Scund, cu burtică, mergea de multe ori pe bicicletă. Părea a căuta tot timpul pe cineva. În timp se cocoșase și își târa puțin picioarele, dar asta nu-l împiedica să umble toată ziua prin Cartierul Latin și prin cafelele. Purta mereu asupra lui un capitol din cartea la care scria, dar noi știam că marele motiv pentru care făcea asta nu era acela de a discuta cu prietenii sau dușmanii ideilor lui, ci acela de a cuceri încă o

femeie. Era incorigibil în sensul ăsta. Când la vreo terasă vedea o fată sau o femeie care-i plăcea, se îndrepta spre ea certând-o: „Ați auzit de Dumnezeu ascuns? Eu sunt Dumnezeu ascuns!“. Era un fel de amestec între Sancho Panza, Don Quijote și Don Juan, dar în felul lui era un om fermecător și extrem, extrem de inteligent.

Guy Flandre. Intrat în cercul nostru pentru că îi plăcuse de el lui Jeannine, soția lui Goldmann, la fel de liberă în apucături ca și soțul ei. Tatăl lui Guy, membru al Rezistenței, fusese împușcat de naziști. Din acest motiv, Guy se simțea foarte apropiat de noi, unul de-al nostru. Nici el parizian, venise de curând la Paris de la Montpellier pentru a-și continua studiile de engleză și a se alătura mișcării post-suprarealiste. Guy era mai degrabă prietenul meu, aveam afinități, scriam amândoi mult, discutam mult, dar s-a alăturat de fapt grupului nostru în întregimea lui. Cu un chip prelung, cu o față extrem de slabă, era omul zâmbitor care mereu visa cu ochii deschiși. Poezia lui era un zâmbet cu ochii deschiși. Când Jeannine și el au format un cuplu dintre cele mai ciudate, ea-l aducea acasă și Lucien nu protesta niciodată.

André Schwarz-Bart. L-am cunoscut cu toții la cantina de pe strada Claude Bernard, locuia pe vremea aceea în sud, spre Sceaux. Era născut la Metz într-o familie de evrei, idișul era prima lui limbă. Își schimbase primul prenume, Abraham, cu mai

franzuzescul André. Nu foarte înalt, brunet, sever până și cu propriile sentimente, își pierduse mare parte din familie, tatăl, mama și doi frați, în deportare. Luptase în Rezistență. La 16 ani fusese arestat și torturat. Cum bursa de luptător în Rezistență nu-i ajungea ca să trăiască, student la Sorbona fiind, fie muncea pe rupte într-un atelier de confecții, fie bătea talciocurile vânzând ciorapi. Moștenise îndelnicirea asta de la tatăl lui, care renunțase la școala rabinică pentru a deveni vânzător ambulant. La fel cum Goldmann îi citea lui Guy Flandre capitole din cartea sa când Jeannine îl aducea acasă pe acesta din urmă, André îl teroriza pe Chiva cu capitole din romanul lui. Eram cu toții convinși că n multe seri pierdea trenul spre Sceaux în mod intenționat și atunci, mai apropiat de Chiva, înnopta în camera de hotel a acestuia, practic dormind pe jos, acoperit cu o cuvertură. Îi citea la infinit pasaje din romanul lui *Le Dernier des Justes*, pe care l-a scris și rescris de vreo patru-cinci ori. Ceva-ceva din roman am ascultat și eu mai târziu, prin '57, cred, când eram plecați cu toții într-o vacanță de Paștele evreiesc în Sud. Ca o curiozitate, romanul lui chiar a fost publicat la Seuil în '59, a avut un imens succes de public și a primit, cum probabil știi, Premiul Goncourt. Mai mult decât atât, s-a vândut în peste un milion de exemplare. Cred că nimeni, dar absolut nimeni n-a fost mai surprins de acest succes decât însuși André.

Dar anii aceia se amestecă, eu îi percep acum ca pe un tot, aproape că nu există cronologie în ei. Au fost ani buni, poate cei mai buni pe care i-am trăit vreodată. Între petreceri și crizele mele de melancolie și furie, trăiam oarecum normal. Sigur că era greu, sigur că uneori totul îmi devenea insuportabil, că durerea propriilor sentimente de multe ori mă doborâ și mă transforma într-un om de-a dreptul bolnav, dar am trăit, da. Am trăit până la limită, uneori chiar am băut, uneori chiar m-am distrat. Și am învățat să iubesc cu adevărat, dar despre asta nu acum, nu acum, nu încă.

În acea perioadă chiar m-am înscris la Sorbona și am devenit din nou student, nu-mi uitasem drumul, nicio clipă nu mi-am uitat drumul. Invitat, am mers la fundația Abației Royaumont din Val d'Oise ca să mă întâlnesc cu Marie Luise Kaschnitz, aflată acolo într-un sejur. I-am citit poetei, membră în redacția revistei *Die Wandlung*, *Fuga Morții* și alte câteva poeme din viitorul volum *Mohn und Gedächtnis*. Ca urmare a acestei întâlniri mi-au fost publicate primele poeme în Germania, mulțumită Mariei, în revista la care lucra. Tot atunci am publicat cele *17 Aforisme* în ziarul *Die Tat* din Zürich. L-am cunoscut pe Yves Bonnefoy la coadă la un restaurant. La terasa unei cafenele de pe bulevardul Saint-Michel am făcut cunoștință cu Diet Kloos-Barendregt, o tânără cântăreață olandeză al cărei soț fusese asasinat de naziști.

Și tot atunci, poate de aceea fac acest mic ocol întrerupând povestirea, tot atunci, din întâmplare, datorită unei scrisori de recomandare din partea lui Alfred Margul-Sperber care-l cunoscuse în anii '20, l-am întâlnit pe Yvan Goll. Aveam deci o legătură oarecare când l-am văzut pentru prima dată acasă la Yves Bonnefoy, pe cheiul Saint-Michel. Aflând că eram deja un traducător destul de apreciat în lumea literelor franco-germane, m-a rugat să-i citesc poemele și să traduc ceva din ele în germană. Îi dedicasem și un exemplar din *Der Sand aus den Urnen*, într-un fel ne-am împrietenit, era un bărbat sensibil și bolnav, atins de leucemie. Soția lui, pe de altă parte, era o femeie ambițioasă și pe atunci foarte atentă cu mine. Serge chiar m-a avertizat, pe vremea când începusem să-i vizitez, că doamna Goll era cam înamorată de mine, și nici eu nu eram străin de asta, nu eram atât de străin de lume încât să nu-mi dau seama de atâta lucru. Îi vizitam des pe soții Goll, ce-i drept. Lui i am tradus câteva poeme din franceză în germană din volumele de versuri *Élégie d'Ihpétonga suivie de Masques de cendre* și *Les Géorgiques parisiennes*. Nimic mai natural, din punctul meu de vedere, decât să traduc câteva poeme pentru un prieten pe care-l prețuiam. Tradusesem din franceză în germană și poeți mai mari, Breton, Césaire, Pastoureau, Péret, dar și pe românii Naum și Teodorescu, pe care nu-i puteam traduce direct din română, dar iată că îi puteam traduce din limba

franceză. Ultimele vizite pe care i le am făcut lui Yvan Goll au fost la spitalul american din Neuilly, unde era internat în ultima fază a bolii. Alături de soția lui, am stat la căpătâiul său când a murit și am asistat la înmormântarea lui la Père-Lachaise. La puțin timp după aceea, Claire Goll mi-a comandat, promițând să mă și plătească, să traduc cele trei volume de poezie ale soțului ei. La cele două din care deja tradusesem și publicasem se adăuga un al treilea, *Chansons malaises*. O vreme, tocmai în vederea acestor traduceri, m-am întâlnit cu Claire Goll destul de des. Și-apoi, dintr-odată, ca din senin, aceeași Claire Goll care mă curtase și păruse să se poarte foarte frumos cu mine m-a acuzat că-i furasem poeziile soțului ei, că eram un falsificator în propria poezie, că plagiam! Cum aveam să-mi dau seama mai târziu, n-a fost chiar întâmplător.

Poate faptul că începusem o relație cu Ingeborg la Viena a fost o greșeală. Poate și faptul că am continuat la Paris a fost o greșeală. Dar să explic, deși voi reveni pe parcurs. La un moment dat, prin Ingeborg, desigur, am fost invitat la o lectură de poezie în cadrul Grupului 47, o mișcare literară influentă în câmpul literelor germane în care Ingeborg era un fel de Primă Doamnă și cu membrii căreia Claire Goll în mod evident avea legături. Ar fi fost greu ca fără sprijinul acestui grup ea să poată revărsa ura pe care a revărsat-o asupra mea mai târziu. Grupul nu avea nici statut, nici consiliu de administrație.